

PWYLLGOR	<b>PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU</b>
DYDDIAD	<b>28 MEDI 2017</b>
TEITL	<b>CYNNYRCH ARCHWILIO MEWNOL</b>
PWRPAS YR ADRODDIAD	<b>AMLINELLU GWAITH ARCHWILIO MEWNOL AM Y CYFNOD HYD AT 15 MEDI 2017</b>
AWDUR	<b>LUNED FÔN JONES - RHEOLWR ARCHWILIO</b>
GWEITHREDIAD	<b>DERBYN YR ADRODDIAD, SYLWEBU AR Y CYNWYS A CHEFNOGI'R GWEITHREDIADAU SYDD EISOES WEDI'U CYTUNO GYDA'R GWASANAETHAU PERTHNASOL</b>

**1. CYFLWYNIAD**

1.1 Mae'r adroddiad yma yn crynhoi gwaith Archwilio Mewnol am y cyfnod o 1 Gorffennaf 2017 hyd at 15 Medi 2017.

**2. GWAITH A GWBLHAWYD YN Y CYFNOD**

2.1 Cwblhawyd y gwaith canlynol yn y cyfnod hyd at 15 Medi 2017:

<b>Disgrifiad</b>	<b>Nifer</b>
Adroddiadau am Archwiliadau o'r Cynllun Gweithredol	10

Ceir manylion pellach ar y gwaith yma yng nghorff yr adroddiad hwn ac yn yr atodiadau amgaeedig.

## 2.2 Adroddiadau Archwilio

2.2.1 Mae'r tabl canlynol yn gosod allan yr archwiliadau o'r cynllun a gwblhawyd yn y cyfnod hyd at 15 Medi 2017, gan ddangos y categori barn perthnasol a chyfeiriad i'r atodiad perthnasol.

TEITL	ADRAN	GWASANAETH	BARN	ATODIAD
Hyfforddi Aelodau Newydd	Cefnogaeth Gorfforaethol	Democratiaeth	B	Atodiad 1
Grantiau Marwolaeth	Cyllid	Pensiynau a Chyflogau	A	Atodiad 2
Taliadau Debyd Uniongyrchol Aelodaeth Canolfannau Hamdden	Economi a Chymuned	Hamdden	B	Atodiad 3
Canolfan Tennis Arfon	Economi a Chymuned	Hamdden	B	Atodiad 4
Canolfan Hamdden y Pafiliwn	Economi a Chymuned	Hamdden	B	Atodiad 5
Canolfan Hamdden Glan Wnion	Economi a Chymuned	Hamdden	B	Atodiad 6
Plas Maesincla	Oedolion, lechyd a llesiant	Preswyl a Dydd	B	Atodiad 7
Plas Hafan	Oedolion, lechyd a Llesiant	Preswyl a Dydd	A	Atodiad 8
Plas Ogwen	Oedolion, lechyd a Llesiant	Preswyl a Dydd	C	Atodiad 9
Tan y Marian	Oedolion, lechyd a Llesiant	Preswyl a Dydd	C	Atodiad 10

2.2.2 Mae categorïau barn yr adroddiadau yn datgan y canlynol:

Barn "A" Gellir datgan sicrwydd o briodoldeb ariannol gan y gellir dibynnu ar y rheolaethau mewnol mewn lle, a'u bod wedi eu dilyn.

- Barn “B” Mae rheolaethau mewn lle, a gellir datgan sicrwydd rhannol o briodoldeb ariannol gan fod agweddau lle gellir tynhau ar rai trefniadau.
- Barn “C” Ni ellir datgan sicrwydd o briodoldeb ariannol gan na ellir dibynnu ar y rheolaethau mewn lle, ond ni ddarganfuwyd colledion / twyll yn deillio o'r gwendidau rheolaeth.
- Barn “CH” Ni ellir datgan sicrwydd o briodoldeb ariannol gan nad oes rheolaethau derbynol yn bodoli, a darganfuwyd colledion / twyll yn deillio o'r gwendidau rheolaeth hyn.

### 3. GWAITH DILYNIANT

- 3.1 Mae trefniadau newydd wedi eu sefydlu ar gyfer archwiliadau dilyniant. Yn 2016/17, fe ddaethpwyd i gytundeb ar 205 o gamau gweithredu i'w cyflawni erbyn 31 Mawrth 2018. Erbyn hyn, yn hytrach na chynnal dilyniant at adroddiadau barn “C” yn unig, bydd pob cam a gytunwyd yn derbyn sylw trwy ofyn i'r uned/gwasanaeth /sefydliad anfon tystiolaeth i brofi gweithrediad. Ar 15 Medi 2017, roedd gweithrediad derbynol ar **26.83%** o'r camau cytunedig.

### 4. GWAITH AR Y GWEILL

- 4.1 Roedd y gwaith canlynol ar y gweill ar 16 Medi 2017.
- Gwaredu Gwastraff Cyfrinachol – Defnydd o Sachau Coch a Llapiwyr (*Corfforaethol*)
  - Derbyn Tystlythyrau, Profion Hunaniaeth a Thystiolaeth o Gymwysterau (*Corfforaethol*)
  - Trefniadau Diogelu – Ymwybyddiaeth Gweithwyr Maes o'r Polisi (*Corfforaethol*)
  - Trefniadau Diogelu – Sefydliadau (*Corfforaethol*)
  - Gwaith Atal Twyll ac Atal Llygredigaeth Rhagweithiol (*Corfforaethol*)
  - Rheoli Gwybodaeth – Sefydliadau (*Corfforaethol*)
  - Y Fenter Twyll Genedlaethol (*Corfforaethol*)
  - Grant Gwisg Ysgol (*Addysg*)
  - Grant Amddifadedd Disgyblion (*Addysg*)
  - Grant Gwella Addysg ar gyfer Ysgolion (*Addysg*)
  - Ymwybyddiaeth o Bolisi Canu'r Gloch – Cynradd ac Uwchradd (*Addysg*)
  - Iechyd a Diogelwch - Ysgolion Cynradd (*Addysg*)
  - Ysgolion – Cyffredinol (*Addysg*)
  - Canolfan Hamdden Bro Ffestiniog (*Economi a Chymuned*)
  - Doc Fictoria (*Economi a Chymuned*)
  - Grant Cefnogi Pobl (Rhan 2) (*Oedolion, Iechyd a Llesiant*)
  - Depos (*Priffyrdd a Bwrdeistrefol*)
  - Casglu Gwastraff Gardd (*Priffyrdd a Bwrdeistrefol*)
  - Manddaliadau (*Rheoleiddio*)
  - Rhestr Aros Tai (*Tai*)

## **5. ARGYMHELLIAD**

- 5.1 Gofynnir i'r Pwyllgor dderbyn yr adroddiad hwn ar waith Archwilio Mewnol am y cyfnod o 1 Gorffennaf 2017 hyd at 15 Medi 2017, sylwebu ar y cynnwys yn ôl dymuniad yr aelodau, a chefnogi'r gweithrediadau cytunedig sydd eisoes wedi'u cyflwyno i reolwyr y gwasanaethau perthnasol.

## **HYFFORDDI AELODAU NEWYDD CEFNOGAETH GORFFORAETHOL**

### **1. Cefndir**

- 1.1 Mae Adran 7 o'r Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011, yn nodi bod angen i awdurdodau lleol sicrhau eu bod yn darparu hyfforddiant a chyfleoedd rhesymol i'w haelodau, yn ogystal â rhoi'r cyfle i'w haelodau dderbyn adolygiad blynyddol o'u hanghenion hyfforddi a datblygu.
- 1.2 Mae 'Fframwaith Datblygu Cyngorwyr Cymru' (Mai 2015) yn amlinellu'r medrau a'r wybodaeth angenrheidiol i gyngorwyr awdurdodau lleol Cymru i gyflawni eu dyletswyddau. Fe luniwyd y fframwaith fel rhan o raglen ddatblygu broffesiynol parhaus ar gyfer cyngorwyr, sydd yn cyd-fynd gyda Siarter Cynorthwyo a Datblygu Cyngorwyr Cymru. Mae Cyngor Gwynedd yn awyddus i gyflwyno cais i Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLLC) er mwyn ennill y Freinlen, neu'r 'Siarter Aelodau' yma, yn ystod ail hanner 2017.

### **2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad**

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau bod trefniadau priodol wedi eu sefydlu er mwyn cyflawni anghenion hyfforddiant aelodau newydd Cyngor Gwynedd. Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu asesu'r drefn o adnabod a darparu hyfforddiant i aelodau etholwyd ym mis Mai 2017 yn unol â'u anghenion a gofynion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011.

### **3. Prif Ddarganfyddiadau**

- 3.1 Gwelwyd bod trefniadau'r Cyngor yn unol ag anghenion Mesur Llywodraeth Leol 2011 (Cymru). Mae cofnodion o'r Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaidd a'r Cyngor Llawn yn dangos fod gwaith paratoi trylwyr wedi ei wneud ar gyfer etholiadau 2017, er mwyn sicrhau fod rhaglen hyfforddi gyflawn a pherthnasol ar gyfer yr Aelodau newydd. Mae Ffordd Gwynedd wedi dylanwadu'r broses o adnabod anghenion yr Aelodau ac mae yna agweddau iddo sydd yn plethu â'r cais am y Siarter Aelodau. Ymhelaethir ar y trefniadau isod.
  - 3.1.1 Mae Disgrifiadau Rôl penodol yn cael eu hawgrymu gan CLLC, ac mae Gwynedd wedi eu mabwysiadu a'u haddasu yn ddiweddar er mwyn cyd fynd ag egwyddorion Ffordd Gwynedd ac i adlewyrchu'r dyletswyddau sydd i'w cyflawni fel Aelodau o Bwyllgorau'r Cyngor.
  - 3.1.2 Mae Rhaglen Hyfforddi am y flwyddyn yn cael ei gynllunio a'i rannu gyda'r Aelodau ar bapur, calendr 'Outlook', drwy e-bost ac mae copi cyfredol ar gael ar y 'Porth E-Ddysgu'. Caiff y rhaglen ei diweddarau os oes hyfforddiant ychwanegol, neu os derbynnir ceisiadau am hyfforddiant penodol unai gan yr aelodau neu Staff y Cyngor. Mae Dysgu a Datblygu a'r Gwasanaeth Democratiaeth yn awyddus i fanteisio ar y dechnoleg sydd ar gael er mwyn hwyluso'r broses i'r Aelodau gan wneud y defnydd gorau o'r tabledi 'MS Surface' a'r System Integredig Dysgu a Datblygu (SIDD). Mae mewnbyn gan Benaethiaid Adran, tîm Dysgu a Datblygu, y Gwasanaeth Democratiaidd ac adborth aelodau yn cael ei ystyried wrth lunio'r Rhaglen ac mae trafodaethau helaeth yn glŷn â'r cynnwys wedi eu cynnal mewn Pwyllgorau megis y Gwasanaethau Democratiaidd.

- 3.1.3 Cynhaliwyd sesiynau a 'stondinau' anwytho penodol ym mis Mai 2017 a ystyrir hyn yn rhan o'r broses anwytho. Mae 6 mis cyntaf yr Aelodau newydd yn cael ei ystyried yn 'Anwythiad' sy'n rhan o'r 'cylch 5 mlynedd' lle mae'r Tîm Dysgu a Datblygu yn adnabod anghenion ar gyfer pob blwyddyn. Roedd y sesiynau anwytho penodol yn cynnwys blas o beth sydd ar gael i'r Aelodau yn ychwanegol i'r hyfforddiant angenrheidiol y bydd angen ei gwblhau ar y cychwyn (e.e. Ymddygiad, Gwybodaeth, Pwyllgorau/Democratiaeth ayb).
- 3.1.4 Yn unol â meddylfryd Ffordd Gwynedd, disgwylir i'r Aelodau gyfrannu at y broses hyfforddiant drwy amlygu eu hanghenion, yn hytrach na glynu at raglen benodol. Yn ogystal â hyfforddiant drwy gyrsiau ac e-ddysgu, cynigir sesiynau 1 i 1 i'r Aelodau gan yr Adran Cefnogaeth Gorfforaethol er mwyn trafod ac adolygu eu hanghenion. Hysbyswyd yr Aelodau yn y 'stondinau' anwytho bod cyfle iddynt dderbyn Cymhelliant gan Gymhellydd (Coach) Cymwysiedig. Mae hyn yn gam newydd, ac ymddengys bod llawer o ddi-ddordeb ymysg yr Aelodau.
- 3.1.5 Mae gan Aelodau'r hawl i wneud cais i fynychu hyfforddiant ychwanegol, allanol, ac mae meini prawf mewn lle er mwyn ystyried os yw'r ceisiadau yn deilwng ai peidio ag yn rhoi gwerth am arian i'r Cyngor. Nid oes taflen benodol ar gael ar hyn o bryd ond y bwriad yw ei chyhoeddi a'i rhannu ar y Porth E-Ddysgu er mwyn i'r Aelodau gael mynediad atynt.
- 3.1.6 Mae unrhyw hyfforddiant yn cael ei ystyried yn ofalus cyn ei gynnig, gan ystyried gwerth am arian a'r lleoliad. Cysylltir gyda'r Aelodau i fesur diddordeb yn y pwnc a pha mor hwylus yw'r amser a'r lleoliad. Mae'r mwyafrif o'r hyfforddiant yn cael ei gynnal ym Mhenrhyndeudraeth a Chaernarfon yn bennaf oherwydd yr adnoddau sydd ar gael yno, yn ogystal â'r ffaith bod Penrhyndeudraeth eithaf canolog.
- 3.1.7 Mae 20 o'r 24 aelod newydd wedi mynychu pob un o'r 5 'stondin' anwytho a gynhaliwyd ar Mai 9-10, 2017 tra bod 1 aelod wedi mynychu 4 'stondin' ac 1 aelod wedi mynychu 3 'stondin'. Roedd 2 aelod yn unig heb fynychu'r 'stondinau' o gwbl. Nid oedd y stondinau yma wedi eu cyfyngu i aelodau newydd a etholwyd ym mis Mai 2017, roedd 27 aelod a ail-etholwyd wedi mynychu'r stondinau. Mae'r holl ddeunydd a gyflwynwyd yn ystod y stondinau ar gael ar y porth aelodau er mwyn rhoi cyfle i'r aelodau bori drwyddynt neu atgoffa eu hunain o'r cynnwys.
- 3.1.8 Mae Adroddiad y Gronfa Bensiwn 2015-16 yn egluro fod "*Hyfforddiant penodol (Hyfforddiant Sylfaenol Ymddiriedolwr CPLIL) wedi ei fynychu gan 3 aelod tra bod 2 arall i fynychu yn 2016*". Mae'r 5 bellach wedi cwblhau'r Hyfforddiant. Mae 4 aelod ychwanegol i'r pwyllgor sydd newydd eu hethol wedi derbyn anwythiad gan y Pennaeth Cyllid ac Ymgynghorydd Arbenigol ac yn derbyn yr hyfforddiant (Sylfaenol Ymddiriedolwr CPLIL) rhwng Hydref a Rhagfyr 2017. Mae gan pob Aelod o'r Bwrdd fynediad at y 'Pensions Toolkit' ar lein.

#### 4. Barn yr Archwiliad

**(B) Gellir datgan sicrwydd rhannol o briodoldeb yn nhrefniadau Hyfforddi Aelodau Newydd gan fod rheolaethau mewn lle, ond bod agweddau lle gellir tynhau ar y trefniadau. Mae'r gwasanaethau wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:**

- Cwblhau a rhannu taflen benodol er mwyn i'r Aelodau wneud cais am hyfforddiant ychwanegol a llunio a rhannu'r daflen Meini Prawf a fydd yn asesu eu ceisiadau.
- Symud ymlaen gyda'r trefniadau i ennill y Freinlen (Siarter Aelodau)

## **GRANTIAU MARWOLAETH CYLLID**

### **1. Cefndir**

1.1 Mae Cyngor Gwynedd yn gyfrifol am ddarparu gwasanaeth pensiwn llywodraeth leol ar gyfer ei hun, Cyngor Sir Ynys Môn, Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy, cyflogwyr statudol a Chynghorau Cymuned a threfi dewisol eraill yn ogystal â'r hawl i dderbyn cyrff eraill sy'n cyd-fynd â darpariaethau'r rheoliadau. O ddydd cyntaf aelodaeth gweithiwr â chynllun pensiwn Gwynedd, mae grant marwolaeth sy'n cyfateb i 3 gwaith eu cyflog blyneddol yn daladwy os ydynt yn marw mewn gwasanaeth, ac yn iau na 75 oed.

### **2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad**

2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau bod rheolaethau mewnol digonol mewn lle yn y trefniadau cyfrifo a gweinyddu taliadau grant marwolaethau. Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu archwilio sampl o daliadau grant marwolaeth a wnaethpwyd yn ddiweddar, gan sicrhau eu bod yn briodol.

### **3. Prif Ddarganfyddiadau**

3.1 Detholwyd sampl o daliadau 'grantiau marwolaeth' oddi ar y cyfriflyfr, a gwiriwyd y papurau gwaith cefnogol. Roedd y sampl yn cwmpasu taliadau a wnaethpwyd yn ystod 2016/17 ac yn cynnwys gweithwyr o amryw o sefydliadau sydd yn rhan o Gronfa Bensiwn Gwynedd.

3.2 Nid pob gweithiwr sy'n cyflwyno 'ffurflen mynegi dymuniad grant marwolaeth', sef cyfarwyddyd i'r Gwasanaeth Pensiynau o bwy fydd yn derbyn grant marwolaeth os ydynt yn marw mewn gwasanaeth. Os oes ffurflen wedi ei derbyn, mae'r Gwasanaeth Pensiynau yn gorfod dod i gasgliad bod y wybodaeth yn parhau i adlewyrchu dymuniad yr ymadawedig, ac mae ganddynt yr hawl i fynd yn groes i'r ffurflen, os oes ganddynt reswm digonol dros wneud hynny. Ym mhob achos yn y sampl, gwelwyd bod prawf o berthynas rhwng yr ymadawedig a derbynnydd y grant. Roedd rhai achosion o'r sampl yn cynnwys ewyllys/profiant yn hytrach na ffurflen mynegi grant.

3.3 Wrth wirio'r taliadau, gwelwyd bod trywydd archwilio priodol i'r cyfrifiadau a bod gwiriadau annibynnol ynghlwm â'r broses. Gwelwyd yn ogystal bod tystiolaeth megis tystysgrifau ar gael er mwyn cefnogi pob taliad a wnaethpwyd.

3.4 Caiff llog ei gyfrifo'n ddyddiol ar raddfa o 1% yn uwch na chyfradd sylfaenol Banc Lloegr o'r dyddiad marwolaeth (nid y dyddiad mae y Gwasanaeth Pensiynau yn derbyn hysbysiad). Mae llog ar daliadau hwyr yn cael eu hychwanegu i unrhyw daliad sydd yn cael ei wneud 1 mis yn ddiweddarach na'r dyddiad marwolaeth. O'r sampl, gwelwyd bod costau llog yn gallu bod yn uchel, megis £1,538 mewn un achos a £480 mewn achos arall. Fodd bynnag, gwelwyd bod oediadau yn deillio yn bennaf o fethiant sefydliadau allanol i ddarparu gwybodaeth neu ddogfennaeth sy'n angenrheidiol i ryddhau taliad.

### **4. Barn yr Archwiliad**

**(A) Gellir datgan sicrwydd o briodoldeb yn nhrefniadau gweinyddu grantiau marwolaeth gan y gellir dibynnu ar y rheolaethau mewnol sydd mewn lle, a'u bod wedi eu dilyn.**

## TALIADAU DEBYD UNIONGYRCHOL AELODAETH CANOLFANNAU HAMDDEN ECONOMI A CHYMUNED

### 1. Cefndir

1.1 Mae Canolfannau Hamdden Cyngor Gwynedd yn rhan o wasanaeth Cymunedau'n Iach, o fewn yr Adran Economi a Chymuned, a phob un ohonynt yn cynnig gwasanaeth y gellid talu amdano drwy ddebyd uniongyrchol. Mae pob cais debyd uniongyrchol yn cael ei brosesu yn Canolfan Tennis Arfon yng Nghaernarfon.

### 2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod trefniadau priodol mewn lle ar gyfer gweinyddu a phrosesu debydau uniongyrchol Canolfannau Hamdden, yn unol â chanllawiau IMS/FIN/02, sef llawlyfr gweithdrefnau Debyd Uniongyrchol. Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu gwirio fod trefniadau digonol mewn lle ar gyfer prosesu a monitro ceisiadau debyd uniongyrchol, ceisiadau i newid neu rewi cyfrif, ceisiadau am ddisgownt corfforaethol, a debydau uniongyrchol sydd wedi eu canslo/methu, gan sicrhau fod proses adennill mewn lle.

### 3. Prif Ddarganfyddiadau

3.1 Gwelwyd yn gyffredinol bod rheolaethau mewnol priodol ar gyfer prosesu ceisiadau debyd uniongyrchol, ond bod angen tynhau ar yr agweddau canlynol er mwyn lliniaru'r risgiau amlygwyd.

3.1.1 Gwelwyd fod rhai o'r prisiau a anfonwyd i'r Swyddog Cefnogi Busnes a Systemau ar gyfer eu mewnbynnu i system Gladstone (system ariannol Hamdden), yn wahanol i'r hyn a gymeradwywyd gan y Cabinet. Fodd bynnag, derbyniwyd cadarnhad fod y prisiau yn cael eu gwirio cyn eu mewnbynnu i'r system, er mwyn sicrhau fod y pris cywir yn cael ei godi ar gwsmeriaid. Hysbyswyd yr Uwch Swyddog Busnes a Pherfformiad o'r camgymeriadau hyn ar ffurf e-bost. Derbyniwyd taenlen brisiau wedi ei diweddarau yn cadarnhau fod y camgymeriadau wedi eu cywiro.

3.1.2 Nid oes trefniadau mewn lle ar gyfer gwirio ceisiadau'r Cynllun Disgownt Corfforaethol. Mae'r cynllun yn cadarnhau fod rhaid derbyn slip cyflog o'r ddau fis diwethaf ar gyfer ymaelodi, ac yn flynyddol ar ôl hynny i gadarnhau eu cyflogaeth gyda'r cwmni sy'n gofrestredig â'r cynllun. Nodir Telerau ac Amodau'r Ffurflen Gais Pecynnau Debyd Uniongyrchol bod "*Angen slip cyflog o fewn y ddau fis diwethaf a bydd angen cael ei ddiweddarau bob blwyddyn*". Er bod tystiolaeth yn cael ei dderbyn ar gyfer ymaelodi, ni welwyd achos ble roedd slip cyflog wedi ei weld flwyddyn ar ôl hynny. Cadarnhawyd fod diffyg adnoddau ac amser yn rwystr i gyflawni hyn. Amlygwyd hyn i'r Rheolwr Canolfannau Byw yn Iach, a chytunodd i ymchwilio i wahanol opsiynau, megis bod aelodau sydd yn gyflogedig gan Gyngor Gwynedd yn talu'r ffi yn uniongyrchol o'u cyflogau.



3.1.3 Mae termau'r Cynllun Disgownt Corfforaethol yn cadarnhau y gellid gofyn i'r cwmni cofrestredig am restr o'r aelodau staff sydd wedi gadael eu cyflogaeth yn y flwyddyn ddiwethaf, er mwyn adnabod unrhyw aelodau sydd yn manteisio ar y disgownt heb fod yn deilwng iddo. Yn yr un modd â'r uchod, mae prinder adnoddau ac amser yn golygu ei fod yn amhosib i'w gyflawni. Trafodwyd hyn gyda Rheolwr y Canolfannau Byw yn Iach. Cytunwyd i ymchwilio'r opsiynau ar gyfer gohebu gyda'r cwmnïau i ofyn am gadarnhad o gyflogaeth aelodau.

3.1.4 Nid oes proses mewn lle ar gyfer adennill incwm gan unrhyw un sydd wedi elwa o'r disgownt corfforaethol heb fod yn gymwys iddo. Heb unrhyw fonitro o'r disgownt, mae'n ei wneud yn amhosibl adnabod yr aelodau hyn.

#### **4. Barn yr Archwiliad**

**(B) Gellir datgan sicrwydd rhannol o briodoldeb yng ngweinyddiaeth ceisiadau debyd uniongyrchol canolfannau hamdden gan fod rheolaethau mewn lle, ond bod agweddau lle gellir tynhau ar y trefniadau. Mae'r gwasanaeth wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:**

- Ymchwilio a threialu gwahanol opsiynau ar gyfer lliniaru'r risg.
- Bod proses mewn lle i adennill arian gan unrhyw gwsmeriaid sydd wedi elwa o'r disgownt corfforaethol heb fod yn gymwys iddo.

## CANOLFAN TENIS ARFON ECONOMI A CHYMUNED

### 1. Cefndir

1.1 Mae Canolfannau Hamdden Cyngor Gwynedd yn rhan o wasanaeth Cymunedau Iach, o fewn yr Adran Economi a Chymuned. Mae 4 Rheolwr Ardal yn gyfrifol am reoli'r Canolfannau sydd dan reolaeth yr Awdurdod. Mae Canolfan Tennis Arfon yn darparu nifer o wasanaethau i'r cyhoedd, gan gynnwys cyrtiau tenis, ystafelloedd ffitrwydd/pwysau a dosbarthiadau ffitrwydd.

### 2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod trefniadau cadarn wedi eu sefydlu yn y Ganolfan Hamdden er mwyn rheoli a lliniaru risgiau'n briodol, ac i sicrhau cydymffurfiaeth â gweithdrefnau mewnol y Cyngor a deddfau perthnasol eraill.
- 2.2 Roedd yr archwiliad yn cwmpasu dethol sampl o 4 Canolfan Hamdden ac ymweld yn ddirybudd er mwyn sicrhau bod trefniadau priodol wedi eu sefydlu ar gyfer rheoli amrywiol risgiau a allai fodoli yn y meysydd casglu incwm, rheolaeth gyllidebol, caffael a storio nwyddau, ac iechyd a diogelwch.

### 3. Prif Ddarganfyddiadau

- 3.1 Gwelwyd bod rheolaethau mewnol cryf yn bodoli yng Nghanolfan Tennis Arfon, ond bod angen tynhau ar yr agweddau canlynol:
- 3.1.1 Cafodd gwiriad stoc y peiriant gwerthu ei wneud diwethaf ym mis Mai, nid yw'r peiriant gwerthu wedi bod yn gweithio tan yn ddiweddar iawn, ond mae'n weithredol bellach ac felly dylai bod y cofnod/gwiriad stoc yn gyfredol. Mae gwiriadau stoc hefyd yn cael eu cynnal ar yr offer a werthir yn y ganolfan yn fisol, detholwyd sampl o gofnodion i'w gwirio a gwelwyd bod 3 o'r 4 cofnod yma yn gywir.
- 3.1.2 Nid yw asesiadau risg y ganolfan wedi eu hadolygu'n flynyddol.
- 3.1.3 Wrth fynd o amgylch y ganolfan dim ond un poster yn hysbysu i beidio â thynnu lluniau a welwyd ac roedd hwn yn yr ystafell pwysau. Roedd y Rheolwr ar Ddyletswydd wedi dweud bod ganddynt rhai ar ddrysau'r toiledau ond nid oeddynt yno ar ddiwrnod yr ymweliad. Credai efallai bod y rhain wedi cael eu tynnu er mwyn paratoi'r drysau i gael eu peintio.

### 4. Barn yr Archwiliad

**(B) Gellir datgan sicrwydd rhannol o briodoldeb yng Nghanolfan Tennis Arfon gan fod rheolaethau mewn lle, ond bod agweddau lle gellir tynhau ar y trefniadau. Mae'r ganolfan wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:**

- Atgoffa staff o'r angen i gynnal gwiriadau stoc yn gywir a'u bod yn cael eu cwblhau'n fisol.
- Adolygu'r asesiadau risg.
- Sicrhau bod posteri hysbysu i beidio â thynnu lluniau yn cael eu harddangos bob amser.

## CANOLFAN HAMDDEN Y PAFILIWN ECONOMI A CHYMUNED

### 1. Cefndir

1.1 Mae Canolfannau Hamdden Cyngor Gwynedd yn rhan o wasanaeth Cymunedau Iach, o fewn yr Adran Economi a Chymuned. Mae 4 Rheolwr Ardal yn gyfrifol am reoli'r Canolfannau sydd dan reolaeth yr Awdurdod. Mae Canolfan Y Pafiliwn, Abermaw yn darparu nifer o wasanaethau i'r cyhoedd, gan gynnwys neuadd chwaraeon, ystafelloedd ffitrwydd/pwysau a sawna.

### 2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod trefniadau cadarn wedi eu sefydlu yn y ganolfan hamdden er mwyn rheoli a lliniaru risgiau'n briodol, ac i sicrhau cydymffurfiaeth â gweithdrefnau mewnol y Cyngor a deddfau perthnasol eraill.

2.2 Roedd yr archwiliad yn cwmpasu dethol sampl o 4 canolfan hamdden ac ymweld yn ddirybudd er mwyn sicrhau bod trefniadau priodol wedi eu sefydlu ar gyfer rheoli amrywiol risgiau a allai fodoli yn y meysydd casglu incwm, rheolaeth gyllidebol, caffael a storio nwyddau, ac iechyd a diogelwch.

### 3. Prif Ddarganfyddiadau

3.1 Gwelwyd yn gyffredinol bod rheolaethau mewnol priodol yng Nghanolfan Hamdden Y Pafiliwn, ond bod angen tynhau ar yr agweddau canlynol er mwyn lliniaru'r risgiau amlygwyd.

3.1.1 Nid yw'r peiriant gwerthu yn cael ei wacau yn unol â'r canllawiau IMS Gweithdrefnau Peiriannau Gwerthu, sef o leiaf unwaith y mis. Cadarnhaodd y Rheolwr ar Ddyletswydd fod hyn eisoes wedi bod yn destun trafodaeth gyda'r Swyddog Cefnogi Busnes a Systemau. Cytunwyd i wacau'r peiriant pob deufis gan nad oedd yn cynhyrchu llawer o incwm. Er hyn, gwelwyd tystiolaeth nad oedd y peiriant wedi ei wacau ers 4 mis. Yn dilyn cyhoeddi'r adroddiad drafft, cadarnhaodd y Rheolwr Ardal a'r Rheolwr ar Ddyletswydd y byddai'r peiriant yn cael ei wacau yn fisol o hyn ymlaen. Derbyniwyd tystiolaeth yn profi iddo gael ei wacau yn ddiweddar.

3.1.2 Nid yw'r adroddiadau disgwyliedig yn cael eu cynhyrchu, gwirio a'u hardystio yn fisol. Gwelwyd nad oedd adroddiadau 'Point of Sales Transactions', 'Point of Sales Transactions Cancelled', 'Record Refunded' na 'log in log out', wedi eu cynhyrchu ar gyfer y deufis diwethaf. Cadarnhaodd y Rheolwr ar ddyletswydd fod cyfnod hir o salwch wedi ei wneud yn anodd ymdopi gyda'r pwysau gwaith. Cynhyrchwyd adroddiadau mis Mehefin ar ddiwrnod yr ymweliad, gyda chadarnhad y byddai rhai mis Mai yn cael eu gwneud yn fuan. Derbyniwyd tystiolaeth yn dilyn cyhoeddi'r adroddiad drafft yn profi fod y rhain eisoes wedi eu cwblhau.

3.1.3 Ymddengys nad oes prawf llwybrau dianc mewn achos o dân wedi ei gynnal ers 2015. Cadarnhaodd y Rheolwr ar ddyletswydd ei fod yn cynnal y rhain yn ddyddiol, ond heb gadw cofnod ohonynt. Yn dilyn cyhoeddi'r adroddiad drafft, gwelwyd tystiolaeth fod y rhain yn cael eu cynnal a'u cofnodi yn wythnosol erbyn hyn.

- 3.1.4 Gwelwyd fod sawl asesiad risg ar fas-data lechyd a Diogelwch heb eu hadolygu yn y flwyddyn ddiwethaf, fodd bynnag, nid yw'r asesiadau yn berthnasol bellach gan nad yw'r gweithgareddau yn cael eu cynnig yn y ganolfan.
- 3.1.5 Nid yw aelod newydd o staff achlysurol wedi derbyn anwythiad. Cadarnhaodd y Rheolwr ar Ddyletswydd ei fod yn anodd cael yr amser i'w anwytho gan ei bod ond yn gweithio nifer fechan o oriau. Bydd yn ymdrechu i wneud hyn yn y dyfodol agos.
- 3.1.6 Mae hyfforddiant Cymorth Cyntaf y Rheolwyr ar Ddyletswydd wedi dod i ben yn ddiweddar, cadarnhaodd y Rheolwr Ardal y byddai'n trefnu hyfforddiant ar eu cyfer yn y dyfodol agos.
- 3.1.7 Nid yw taflenni COSHH yn derbyn adolygiad rheolaidd yn unol â gofynion IMS/HS/09.1.4. Derbyniwyd tystiolaeth yn dilyn cyhoeddi'r adroddiad drafft, fod taflenni newydd wedi eu derbyn erbyn hyn, a bod y Rheolwr ar Ddyletswydd wedi eu gwirio. Mae'r adolygiad nesaf yn ddyledus yn 2018.

#### **4. Barn yr Archwiliad**

**(B) Gellir datgan sicrwydd rhannol o briodoldeb yn nhrefniadau Canolfan Hamdden Y Pafiliwn gan fod rheolaethau mewn lle, ond bod agweddau lle gellir tynhau ar y trefniadau. Mae'r sefydliad wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:**

- Sicrhau fod y peiriant gwerthu yn cael ei wacau o leiaf pob deufis.
- Bod yr adroddiadau disgwylidig yn cael eu cynhyrchu, gwirio a'u hardystio yn fisol.
- Cynnal profion llwybrau dianc yn wythnosol, gan gadw cofnod ohonynt.
- Sicrhau fod taflenni COSHH yn cael eu hadolygu'n rheolaidd.

## CANOLFAN HAMDDEN GLAN WNION ECONOMI A CHYMUNED

### 1. Cefndir

1.1 Mae Canolfannau Hamdden Cyngor Gwynedd yn rhan o wasanaeth Cymunedau Iach, o fewn yr Adran Economi a Chymuned. Mae 4 Rheolwr Ardal yn gyfrifol am reoli'r Canolfannau sydd dan reolaeth yr Awdurdod. Mae Canolfan Hamdden Glan Wnion, Dolgellau, yn darparu nifer o wasanaethau i'r cyhoedd, gan gynnwys neuadd chwaraeon, ystafelloedd ffitrwydd/pwysau a dosbarthiadau ffitrwydd.

### 2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod trefniadau cadarn wedi eu sefydlu yn y Ganolfan Hamdden er mwyn rheoli a lliniaru risgiau'n briodol, ac i sicrhau cydymffurfiaeth â gweithdrefnau mewnol y Cyngor a deddfau perthnasol eraill.

2.2 Roedd yr archwiliad yn cwmpasu dethol sampl o 4 Canolfan Hamdden gan ymweld â hwy yn ddirybudd er mwyn sicrhau bod trefniadau priodol wedi eu sefydlu ar gyfer rheoli amrywiol risgiau a allai fodoli yn y meysydd casglu incwm, rheolaeth gyllidebol, caffael a storio nwyddau, ac iechyd a diogelwch.

### 3. Prif Ddarganfyddiadau

3.1 Gwelwyd yn gyffredinol bod rheolaethau mewnol priodol yng Nghanolfan Hamdden Glan Wnion, ond bod angen tynhau ar yr agweddau canlynol er mwyn lliniaru'r risgiau amlygwyd.

3.1.1 Gwelwyd fod camgymeriadau achlysurol yn cael eu gwneud wrth gyfrifo taflenni TR34 yn ystod gwaith 'bancio', sy'n arwain at yr Uned Incwm yn cywiro'r cyfansymiau drwy wneud defnydd o'r cod gwarged/diffyg. Golygai hyn nad yw'r Ganolfan yn ymwybodol o'r holl ddefnydd a wneir o'r cod yma.

3.1.2 Gwelwyd o adroddiadau system Gladstone bod nifer o ddyledion bach yn cael eu dileu oherwydd bod staff wedi mewnbynnu'r aelod anghywir i'r system. Mae hyn yn debygol o ddeillio wrth i aelod wneud cais i logi a pheidio cyflwyno cerdyn aelodaeth, boed dros y ffôn neu yn y dderbynfa a bod y cais yn cael ei brosesu yn erbyn aelod gydag enw tebyg.

3.1.3 Gwelwyd fod rhai cwsmeriaid yn mynychu sesiynau heb dalu ar y diwrnod ond nid oes tystiolaeth fod y dyledion yn cael eu talu yn brydlon. Eglurwyd i'r Archwilwr nad oes posib derbyn arian ar ddydd Sul a bod taliadau drwy gerdyn gydag isafswm o £5. O ganlyniad mae'r Ganolfan yn caniatáu i aelodau dibynadwy/rheolaidd i ddefnyddio'r cyfleuster ar yr amod eu bod yn talu ar eu hymweliad nesaf.

3.1.4 Cedwir Rhestr Eiddo cynhwysfawr o eitemau o fewn y Canolfan er mai eitemau dros £100 yn unig sydd angen eu cofnodi. Ymddengys fod y wybodaeth ar y taflenni IMS yn gamarweiniol ynglŷn â hyn gan ei fod yn nodi mai eitemau hyd at £100 mewn gwerth yn unig a ddylid eu cofnodi.

3.1.5 Gwiriwyd y trefniadau rheoli stoc a darganfuwyd ar un achlysur fod gwall rhifyddeg ar daenlen gwerthiannau peiriant Lucozade. Yn ogystal, gwelwyd o'r cofnodion bod nifer o boteli wedi eu gwaredu o'r storfa oherwydd eu bod wedi dyddio, gyda rhai ohonynt ar werth yn y peiriant ar y pryd.

- 3.1.6 Gwelwyd fod rhai archebion yn cael eu codi ar y system e-gaffael ar ôl i'r Ganolfan dderbyn anfoneb sy'n awgrymu nad oes ardystiad a gwahaniad dyletswyddau wrth archebu nwyddau ar bob achlysur.
- 3.1.7 Mae llechen a'r system 'Legend' yn cael eu defnyddio er mwyn cynnal profion dyddiol/wythnosol/misol ayb yn y Ganolfan. Gwelwyd o'r system nad oedd nifer o'r profion yn cael eu cwblhau neu eu cofnodi bob amser, ac yn achlysurol fod rhai o'r profion yn cael eu cofnodi ar bapur hefyd yn unol â'r drefn flaenorol.
- 3.1.8 Mae'r Ganolfan yn defnyddio 3 taflen i gofnodi'r hyfforddiant angenrheidiol ar gyfer anwytho staff newydd ar gytundeb tra bod staff achlysurol yn derbyn hyfforddiant fel y mae'r rheolwr yn gweld ei angen.
- 3.1.9 Nid oedd y staff yn ymwybodol o'r Poster/pamffledi/cerdyn Diogelu a'r prosesau i'w dilyn. Eglurwyd y drefn i'r rheolwr gan amlygu'r cyswllt perthnasol ar y pamffled. Nid oedd y staff yn glir o'r hyfforddiant diogelu/amddiffyn sydd angen ei gwblhau. Gwelwyd fod rhai wedi derbyn y polisi Diogelu Plant ac Oedolion yn y Ganolfan Bolisi a bod dau aelod o staff wedi cwblhau'r modiwl Amddiffyn a Diogelu Plant ar y Porth E-Ddysgu. Nid oes neb o'r staff wedi cwblhau'r Modiwl Diogelu Oedolion.

#### **4. Barn yr Archwiliad**

**(B) Gellir datgan sicrwydd rhannol o briodoldeb yng Nghanolfan Hamdden Glan Wnion gan fod rheolaethau mewn lle, ond bod agweddau lle gellir tynhau ar y trefniadau. Mae'r Rheolwr wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:**

- Sicrhau fod y profion angenrheidiol yn cael eu cwblhau a'u cofnodi'n amserol ar y system 'Legend' a lleihau'r achosion lle mae'r gwaith yn cael ei ddyblygu ar bapur yn ddiangen.
- Tynhau trefniadau er mwyn sicrhau bod taflenni TR34 / 'bancio' yn cael eu cyfrifo'n gywir cyn eu hanfon i'r Uned Incwm.
- Sicrhau fod archebion swyddogol yn cael eu codi cyn caffael nwyddau a bod gwahaniad dyletswyddau ynghlwm â'r broses.
- Sicrhau fod aelodau yn ymwybodol o'r drefn talu, mewn perthynas â thalu am bob sesiwn cyn cael mynediad i gyfleusterau'r ganolfan.
- Y Ganolfan i dderbyn ac arddangos poster Diogelu er mwyn codi ymwybyddiaeth staff o'r drefn a'r prosesau mewn lle.
- Staff y Ganolfan i gwblhau'r Modiwl Amddiffyn a Diogelu Plant a'r Modiwl Diogelu Oedolion ar y Porth E-Ddysgu.

**PLAS MAESINCLA  
OEDOLION, IECHYD A LLESIANT**

**1. Cefndir**

- 1.1 Cartref preswyl ar gyfer pobl hŷn sydd wedi cael diagnosis am ddementia ydi Plas Maesincla, Caernarfon. Mae'r cartref wedi ei gofrestru i ddarparu gofal ar gyfer 23 o breswylwyr.

**2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad**

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod trefniadau rheoli a chynnal Cartref Preswyl Plas Maesincla yn briodol ac yn unol â rheoliadau a safonau perthnasol. Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu gwirio bod trefniadau'r cartref yn ddigonol o ran gweinyddiaeth staffio, rheolaeth gyllidebol, caffael nwyddau a derbyn incwm, iechyd a diogelwch, a monitro perfformiad ynghyd â sicrhau bod y defnyddwyr gwasanaeth a'u heiddo'n cael eu diogelu.

**3. Prif Ddarganfyddiadau**

- 3.1 Mae naws gartrefol a chyfeillgar i'r cartref ac mae rheolaethau da yn bodoli ond mae angen tynhau ar y meysydd canlynol:
- 3.1.1 Nid yw pob Cynllun Defnyddiwr yn cael ei ddiweddarau'n fisol yn unol â'r Safon Ofynnol Genedlaethol ar gyfer Cartrefi Gofal i Bobl Hyn, nodir, *"mae cynllun defnyddiwr gwasanaeth yn cael ei adolygu gan y staff gofal yn y cartref o leiaf unwaith y mis"*. Roedd y Rheolwr yn ymwybodol o hyn ac yn y broses o'u diweddarau yn dilyn cyfnod prysur yn y cartref.
- 3.1.2 Gwiriwyd cofnodion goruchwyllo sampl o staff a gwelwyd nad oedd pawb wedi cael eu goruchwyllo o fewn y deufis diwethaf yn unol â'r Safon Ofynnol Genedlaethol, *"mae'r staff gofal yn cael goruchwylloeth ffurfiol o leiaf pob deufis"*. Mae'r Rheolwr yn ei chael yn anodd goruchwyllo staff achlysurol sydd ond yn gweithio nifer fechan o ddyddiau'r wythnos.
- 3.1.3 Nid yw archebion yn cael eu llofnodi ar bob achlysur.
- 3.1.4 Nid yw anfonebau yn cael eu dyddio gyda'r stamp derbyn, sy'n ei gwneud yn anodd adnabod y pwynt treth ar gyfer cwblhau'r slip cyfeirebu TR252.
- 3.1.5 Mae hyd at £40 yn cael ei gadw mewn drôr heb glo yn y swyddfa. Mae bysellbad ar ddrws y swyddfa ond mae pob aelod o staff yn ymwybodol o'r rhif. Trafodwyd hyn yn ystod yr ymweliad, roedd y Rheolwr â'r Clerc yn hapus gyda'r trefniant yma ac yn ymwybodol o ofynion yswiriant.
- 3.1.6 Nid oes ymarferiad gwacau wedi ei gynnal ers Chwefror 2015.
- 3.1.7 Gwiriwyd sampl o asesiadau risg generig y Cartref a gwelwyd nad oeddynt wedi cael eu hadolygu ers Chwefror 2016.
- 3.1.8 Wrth wirio taenlen hyfforddiant y Cartref gwelwyd nad oedd hyfforddiant Codi a Thrin a Diogelu Oedolion Bregus 8 aelod o staff yn gyfredol. Fodd bynnag, eglurwyd bod yr Hyfforddwr Codi a Thrin Pwysau wedi cadarnhau sawl sesiwn hyfforddiant ar gyfer y dyfodol agos. Cadarnhawyd fod llefydd yn brin ar y cyrsiau Diogelu Oedolion Bregus ond bod y cartref wedi hysbysu'r Gwasanaeth Dysgu a Datblygu o'r aelodau

staff sydd angen hyfforddiant yn y maes.

- 3.1.9 Mae bysellbad ar ddrws yr ystafell feddyginiaeth, fodd bynnag, yn ystod yr ymweliad gwelwyd fod drws yr ystafell heb ei gau yn dynn. Hysbyswyd y Rheolwr o hyn a cafodd ei gau yn dynn ar unwaith.

#### **4. Barn yr Archwiliad**

**(B) Gellir datgan sicrwydd rhannol o briodoldeb yn nhrefniadau rheoli a chynnal Cartref Plas Maesincla gan fod rheolaethau mewn lle, ond bod agweddau lle gellir tynhau ar y trefniadau. Mae'r gwasanaeth wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:**

- Diweddarau Cynlluniau Gofal Defnyddwyr Gwasanaeth yn fisol yn unol â'r Safon Ofynnol Genedlaethol ar gyfer Cartrefi Gofal i Bobl Hyn.
- Neilltuo amser ar gyfer goruchwyliaeth staff, o leiaf bob 2 fis yn unol â'r Safon Ofynnol Genedlaethol ar gyfer Cartrefi Gofal i Bobl Hyn.
- Sicrhau fod pob archeb yn cael ei hawdurdodi a'i harwyddo gan swyddog priodol.
- Defnyddio stamp derbyn ar bob achlysur o hyn ymlaen.
- Sicrhau bod ymarferion gwacau yn cael eu cynnal yn flynyddol.
- Sicrhau fod asesiadau risg sy'n ymwneud â'r cartref yn cael eu hadolygu'n flynyddol.



**PLAS HAFAN**  
**OEDOLION, IECHYD A LLESIANT**

**1. Cefndir**

1.1 Cartref gofal preswyl i bobl hŷn yw Plas Hafan, Nefyn. Mae'r cartref wedi ei gofrestru ar gyfer 32 o breswylwyr.

**2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad**

2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau bod trefniadau rheoli a chynnal Cartref Preswyl Plas Hafan yn briodol ac yn unol a rheoliadau a safonau perthnasol. Er mwyn cyflawni hyn, bydd yr archwiliad yn cwmpasu gwirio bod trefniadau'r cartref yn ddigonol o ran gweinyddiaeth a staffio, rheolaeth gyllidebol, caffael nwyddau a derbyn incwm, iechyd a diogelwch, a monitro perfformiad ynghyd â sicrhau bod y defnyddwyr gwasanaeth a'u heiddo'n cael eu diogelu.

**3. Prif Ddarganfyddiadau**

3.1 Gwelwyd bod naws cartrefol a chyfeillgar i'r cartref. Yn ogystal, gwelwyd o'r archwiliad fod trefniadau rheoli a chynnal y Cartref yn briodol, a chaiff hyn ei atgyfnerthu gan adroddiadau diweddar gan yr AGGCC yn ogystal â threfniadau monitro mewnol yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant.

3.2 Mae'r 'Datganiad o Bwrpas' wedi ei gynnwys yn nogfen 'Canllaw i'r defnyddiwr Gwasanaeth' y Cartref. Gwiriwyd y datganiad er mwyn sicrhau bod y cynnwys yn cydfynd â Atodiad 1 o Rheoliadau Cartrefi Gofal (Cymru) 2002. Gwelwyd bod y cynnwys yn briodol, ond bod ambell wybodaeth ddim yn gynnwysedig, megis cofnod o gymwysterau aelodau unigol o'r staff, a manylion ynglyn â maint yr ystafelloedd, er derbyniwyd nad yw hyn yn gwbl ymarferol.

3.3 Yn dilyn trafodaeth gyda'r Rheolwr a'r clerc, darganfuwyd y buasai'n fuddiol petai'r swyddogion yma yn cael mynediad *darllen yn unig* at y cyfriflyfr. Bydd hyn yn golygu bod y cartref gyda mynediad at eu cyllideb a manylion gwariant heb orfod dibynnu ar yr Uned Gyllid.

3.4 Mewn perthynas â archebu a thalu am nwyddau, ymddengys bod rhai archebion swyddogol yn cael eu creu ar ôl dyddiad yr anfoneb.

3.5 Gwelwyd bod gweithwyr yn mynychu hyfforddiant yn briodol. Fodd bynnag, gwelwyd nad oedd y daenlen cofnodi hyfforddiant yn gwbl gyfredol a ddim yn cysoni gyda'r basdata hyfforddiant. Mae gwaith eisoes yn mynd rhagddo i ddiweddarau'r daenlen yma.

**4. Barn yr Archwiliad**

**(A) Gellir datgan sicrwydd o briodoldeb yn nhrefniadau rheoli a chynnal Cartref Preswyl Plas Hafan gan y gellir dibynnu ar y rheolaethau mewnol sydd mewn lle, a'u bod wedi eu dilyn. Mae'r gwasanaeth wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:**

- Diweddarau cofnodion hyfforddiant gweithwyr y Cartref er mwyn cadw'r wybodaeth yn gyfredol a hwyluso'r drefn o fonitro bylchau mewn sgiliau.
- Rheolwr a'r Clerc i ymholi'r Uned Gyllid er mwyn derbyn mynediad 'darllen yn unig' a

hyfforddiant ar y cyfriflyfr er mwyn monitro taliadau a'u cyllideb yn rhagweithiol.

- Sicrhau fod archebion yn cael eu codi a'u hardystio yn y llyfr archeb cyn i'r nwyddau neu'r gwasanaeth gael eu cyflenwi.

Atodiad 9

## **PLAS OGWEN OEDOLION, IECHYD A LLESIANT**

### **1. Cefndir**

- 1.1 Cartref gofal ar gyfer oedolion hŷn ydi Plas Ogwen, Bethesda. Mae'r cartref wedi ei gofrestru ar gyfer 27 o breswylwyr.

### **2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad**

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod trefniadau rheoli a chynnal Cartref Preswyl Plas Ogwen yn briodol ac yn unol â rheoliadau a safonau perthnasol. Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu gwirio bod trefniadau'r cartref yn ddigonol o ran gweinyddiaeth a staffio, rheolaeth gyllidebol, caffael nwyddau a derbyn incwm, iechyd a diogelwch, a monitro perfformiad ynghyd â sicrhau bod y defnyddwyr gwasanaeth a'u heiddo'n cael ei ddiogelu.

### **3. Prif Ddarganfyddiadau**

- 3.1 Mae naws gartrefol a chyfeillgar i'r cartref ac mae rheolaethau da yn bodoli ond mae angen tynhau ar y meysydd canlynol:
  - 3.1.1 Nid oedd Datganiad o Ddiben y cartref yn gwbl gyfredol, ond cafwyd gwybod ei fod eisoes yn destun adolygiad pan gynhaliwyd yr archwiliad.
  - 3.1.2 Nid yw staff yn derbyn goruchwyliaeth ffurfiol pob deufis, sydd yn ddisgwyliaid a osodir yn Rheoliadau Cartrefi Gofal (Cymru) a'r Safonau Gofynnol Cenedlaethol. Cadarnhawyd ei bod yn anodd cael amser i oruchwyllo staff nos ac achlysurol.
  - 3.1.3 Nid yw anfonebau yn cael eu dyddio gyda'r stamp derbyn ar bob achlysur. Golyga hyn ei bod yn anodd adnabod y pwynt treth sydd ei angen i gwblhau'r slip cyfeirebu TR252. Prynwyd stamp ar gyfer y gegin yn dilyn cyhoeddi'r adroddiad drafft, ar gyfer dyddio'r anfonebau a dderbynnir yno.
  - 3.1.4 Nid oedd y ffurflenni TR34 yn cael eu gwirio a'u hardystio gan ail swyddog.
  - 3.1.5 Mae gan bob aelod o staff y cartref fynediad i'r sêff, fe drafodwyd hyn ymhellach gyda'r Rheolwr, ac roedd yn hapus gyda'r drefn.
  - 3.1.6 Y Swyddog Mewn Gofal sydd yn gyfrifol am allweddi'r cartref gan gynnwys allweddi'r ystafell feddyginiaeth. Mae'r allweddi yn cael eu trosglwyddo i'r Swyddog Mewn Gofal nesaf ar ddiwedd pob sifft. Mae disgwyliaid eu bod yn cadw'r allweddi arnynt drwy gydol y sifft. Fodd bynnag, ar ddiwrnod yr ymweliad, gwelwyd bod yr allweddi wedi eu cadw mewn drôr yn y swyddfa gan eu bod yn drwm i'w cario. Derbyniwyd tystiolaeth yn dilyn cyhoeddi'r adroddiad drafft, fod y Rheolwr wedi archebu bratiau a chadwyni er mwyn hwyluso cario'r allweddi.
  - 3.1.7 Yn dilyn ymddiswyddiad, mae angen Gweithiwr Allweddol newydd ar gyfer un o'r preswylwyr, gan nad oedd adolygiad asesiad risg wedi ei wneud ers dros chwe mis, ble dylid eu cwblhau yn fisol. Roedd y Rheolwr eisoes yn ymwybodol o hyn ac yn y broses o drefnu i gynnal asesiad newydd.
  - 3.1.8 Nid yw asesiadau risg wedi bod yn cael eu hanfon gyda'r ffurflenni HS11 (Accidents and Incidents Report) wrth adrodd damweiniau. Cytunwyd y byddai hyn yn digwydd

o hyn ymlaen.

- 3.1.9 Er bod copi cyfredol o Bolisi a Chanllawiau Diogelu Plant ac Oedolion ar gael i staff, nid oedd tystiolaeth fod y gweithwyr wedi eu darllen. Yn dilyn cyhoeddi'r adroddiad drafft, derbyniwyd tystiolaeth gan y Rheolwr yn cadarnhau fod pawb ond un aelod staff wedi darllen y Polisi erbyn hyn.
- 3.1.10 Wrth wirio taenlen hyfforddiant y cartref gwelwyd bod sawl aelod o staff heb dderbyn hyfforddiant 'Diogelu Oedolion Bregus' ers sawl blynedd, gydag un aelod o staff heb gael ers 2001. Fodd bynnag, cadarnhaodd y Rheolwr bod hyfforddiant wedi ei drefnu ar gyfer 9 aelod o staff o fewn y 4 mis nesaf.
- 3.1.11 Nid yw profion cymhwysedd meddyginiaeth yn cael eu cwblhau'n flynyddol, gyda llawer heb eu cwblhau ers 2013. Hefyd, nid yw'r cofnod o bwy sydd yn cael gweinyddu meddyginiaeth yn gyfredol, gan nad ydi un aelod o staff ar y rhestr yn gweithio i'r cartref bellach. Yn dilyn cyhoeddi'r adroddiad drafft cadarnhaodd y Rheolwr fod cofnod staff sydd yn cael darparu meddyginiaeth wedi ei ddiweddarau, ond ni dderbyniwyd unrhyw dystiolaeth i gefnogi hynny.
- 3.1.12 Er bod copi o'r Polisi Feddyginiaeth ar gael yn yr ystafell Feddyginiaeth ac yn y Swyddfa, mae tystiolaeth yn dangos mai'r Is-reolwr yn unig sydd wedi ei ddarllen ers 2016. Yn dilyn cyhoeddi'r adroddiad drafft derbyniwyd tystiolaeth gan y Rheolwr yn cadarnhau fod pob aelod staff erbyn hyn wedi darllen a deall y Polisi.
- 3.1.13 Gwiriwyd sampl o 5 ffurflen MAR (Medication Administration Record) a gwelwyd nad oedd dau aelod o staff wedi llofnodi i gadarnhau eu bod wedi derbyn y feddyginiaeth ym mhob achos. Wrth wirio trefniadau dychwelyd/gwaredu meddyginiaeth gwelwyd 2 achos ble mai ond un aelod o staff oedd wedi arwyddo'r daflen 'Destroyed or Returned Medication' ble mae angen dau lofnod. Hysbyswyd yr Is-reolwr o'r diffygion yma yn ystod yr ymweliad, roedd yn ymwybodol o ofynion y Polisi. Cadarnhaodd y Rheolwr ei bod wedi cynnal goruchwyliaeth gyda'r aelodau staff hyn yn dilyn cyhoeddi'r adroddiad drafft, yn eu hatgoffa o'r pwysigrwydd fod dau aelod o staff gwahanol yn arwyddo wrth dderbyn a gwaredu meddyginiaeth. Fodd bynnag, ni dderbyniwyd unrhyw dystiolaeth i gefnogi hynny.
- 3.1.14 Mae gwaith wedi cychwyn ar gyfer cwblhau gofynion "The Quality Dashboard" yn dilyn Archwiliad gwael o Reoli Safle'r cartref. Hefyd, fe dderbyniwyd adroddiad negyddol yn ddiweddar yn dilyn archwiliad o fwydlenni'r cartref, cadarnhaodd y Rheolwr y bydd y rhain yn destun adolygiad yn y dyfodol agos.

#### **4. Barn yr Archwiliad**

**(C) Barn yr archwiliad yw na ellir datgan sicrwydd o briodoldeb yn nhrefniadau Cartref Plas Ogwen gan na ellir dibynnu ar y rheolaethau mewn lle, ond ni ddarganfuwyd colledion/twyll yn deillio o'r gwendidau rheolaeth. Mae'r Cartref wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:**

- Sicrhau fod amser yn cael ei neilltuo ar gyfer goruchwyliaeth un-wrth-un, o leiaf bod 2 fis, a bod cofnodion ffurfiol yn cael eu cadw yn unol â'r Safon Ofynnol Genedlaethol ar gyfer Cartrefi Gofal i Bobl Hyn.
- Anfon yr asesiadau risg perthnasol gyda'r ffurflenni HS11 o hyn ymlaen.
- Sicrhau fod profion cymhwysedd meddyginiaeth yn cael eu cynnal yn flynyddol.
- Diweddarau'r rhestr o staff sy'n gymwys i weinyddu meddyginiaeth.

- Dau aelod o staff i lofnodi'r ffurflenni MAR wrth dderbyn meddyginiaeth pob amser.
- Dau aelod o staff i lofnodi'r ffurflenni "Return of Medication" wrth waredu meddyginiaeth.

Atodiad 10

## **TAN Y MARIAN OEDOLION, IECHYD A LLESIANT**

### **1. Cefndir**

- 1.1 Cartref preswyl sy'n darparu gofal i hyd at naw o oedolion iau sydd ag anableddau dysgu yw Cartref Tan y Marian, Pwllheli.

### **2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad**

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod trefniadau rheoli a chynnal Cartref Tan y Marian yn briodol ac yn unol â rheoliadau a safonau perthnasol. Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu gwirio bod trefniadau'r cartref yn ddigonol o ran gweinyddiaeth a staffio, rheolaeth gyllidebol, caffael nwyddau a derbyn incwm, iechyd a diogelwch, a monitro perfformiad ynghyd â sicrhau bod y defnyddwyr gwasanaeth a'u heiddo'n cael eu diogelu.

### **3. Prif Ddarganfyddiadau**

- 3.1 Cyhoeddwyd adroddiad, dyddiedig 30 Ionawr 2017, gan yr AGGCC (Arolygiaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru), yn nodi: "Ar y cyfan, canfuom fod pobl yn derbyn gwasanaeth da yng nghartref Tan y Marian, lle y mae ganddynt berthnasau cadarnhaol â'r staff ac yn cael eu gofalu amdanynt mewn ffordd gyfeillgar, ymlaciedig." Er bod cwmpas yr archwiliad mewnol yn gorgyffwrdd ag arolygiad yr AGGCC, ni chwtogwyd ar y profion archwilio ond manteisiwyd ar y cyfle i wirio'r gweithrediadau yn erbyn yr argymhellion a gynigwyd gan yr AGGCC. Gweler isod y prif ddarganfyddiadau oedd yn deillio o'r archwiliad:
  - 3.1.1 Mae'r 'Datganiad o Bwrpas' wedi ei gynnwys yn nogfen 'Canllaw i'r defnyddiwr Gwasanaeth' y Cartref. Gwiriwyd y datganiad er mwyn sicrhau bod y cynnwys yn cyd-fynd ag Atodiad 1 o Reoliadau Cartrefi Gofal (Cymru) 2002. Gwelwyd bod y cynnwys yn briodol, ond nad oedd ambell wybodaeth yn gynnwysedig, megis manylion ynglŷn â maint yr ystafelloedd - er y derbynnir nad yw hyn yn gwbl ymarferol, a bod y paragraff agoriadol (Nodau ac Amcanion) yn cyfeirio at 'henoed'.
  - 3.1.2 Gwiriwyd Cynlluniau Gofal sampl o breswylwyr a gwelwyd eu bod yn gynhwysfawr iawn. Fodd bynnag, darganfuwyd nad oedd yr arolygiadau cyfnodol (sef y nodiadau dyddiol, misol, 3 misol a 6 misol) yn gyfredol.
  - 3.1.3 Nid oes cytundebau mewn lle rhwng y Cyngor a'r preswylwyr sydd wedi preswyllo yn y Cartref ers amser maith.
  - 3.1.4 Mynegodd adroddiad AGGCC bod amllder sesiynau goruchwyllo yn ymddangos i fod yn anghyson, ac argymhellir y dylai gweithwyr gofal dderbyn goruchwyliaeth ffurfiol o leiaf unwaith bob deufis ac arfarniadau staff bob deuddeg mis. Wrth wirio cofnodion goruchwyliaeth sampl o weithwyr, gwelwyd nad oeddynt yn cael eu cynnal pob deufis, ond bod camau ar y gweill i fynd i'r afael â hyn.
  - 3.1.5 Gwelwyd enghraifft o gamgymeriad ar gerdyn gwyliau un gweithiwr, ble nad oedd y cyfanswm gwyliau wedi ei gyfrifo yn gywir yn dilyn cais am wyliau. Nid oedd y camgymeriad wedi ei gywiro er bod dau achlysur diweddarach o gofnodi ar y cerdyn.

Roedd y camgymeriad yn golygu fod gan y gweithiwr 10 awr yn ormod o wyliau.

- 3.1.6 Yn dilyn trafodaeth gyda'r Rheolwr a'r Clerc, darganfuwyd y buasai'n fuddiol petai'r swyddogion yma yn cael mynediad *darllen yn unig* at y cyfriflyfr. Golyga hyn y bydd gan y cartref mynediad at eu cyllideb a manylion gwariant heb orfod dibynnu ar yr Uned Gyllid.
- 3.1.7 Detholwyd sampl o 13 anfoneb ac ymddengys ar gyfer 5 ohonynt fod yr archeb wedi ei chodi yn dilyn derbyn yr anfoneb.
- 3.1.8 Detholwyd sampl o ffurflenni E11, sef 'Cofnod o Arian Preswilydd' ar gyfer 3 o'r Preswylwyr. Gwelwyd nad oedd yna dyst wedi arwyddo'r E11 ar sawl achlysur ac nad oedd derbynebau ar gael i gefnogi'r holl wariant. Mae trefniant cofnodi arian preswylwyr yn destun archwiliad ar wahân yng Nghynllun Archwilio 2017/18 a bydd Archwilio Mewnol yn ail ymweld â threfniadau Tan y Marian maes o law.
- 3.1.9 Yn ystod yr ymweliad gwelwyd fod drws y fynedfa a drws allanol o'r gegin a'r ystafell staff wedi eu dal ar agor ar fachyn. Trafodwyd y risg o gadw drwsau yn agored gyda'r Rheolwr, nid yn unig i atal preswylwyr rhag ymadael, ond i atal unigolion anawdurdodedig rhag cael mynediad. Credai'r Cartref bod angen symud i ffwrdd o systemau gwrth risg a bod hawliau'r unigolion yn goresgyn unrhyw risg dderbyniol. Mynegwyd nad oes achosion wedi bod o fynediad anawdurdodedig, na chwaith unrhyw breswilydd yn mynd ar goll.
- 3.1.10 Mynegir adroddiad AGGCC (30 Ionawr 2017): "gwelsom botel chwistrellu a oedd yn cynnwys diheintydd yn y ddwy ystafell ymolchi a oedd o fewn cyrraedd hawdd y preswylwyr. Gwnaethom dynnu sylw'r rheolwr cofrestredig at hyn, a dywedodd y byddai'n eu rhoi dan glo." Ar ddiwrnod ymweliad Archwilio Mewnol, gwelwyd bod deunydd cemegol glanhau toiled o fewn cyrraedd hawdd y preswylwyr yn y toiledau.
- 3.1.11 Gwelwyd fod cofnod anghyson yn cael ei gadw o dymheredd yr ystafell meddyginiaeth. Nid oedd y tymheredd wedi ei gofnodi am 5 o'r 22 diwrnod ym mis Mehefin hyd nes ymweliad Archwilio Mewnol. Gwelwyd ar adegau bod tymheredd yr ystafell yn gallu uchafu'r uchafswm ('yn gyffredinol') o 25 gradd sydd wedi ei nodi yn y Polisi.

#### **4. Barn yr Archwiliad**

**(C) Barn yr archwiliad yw na ellir datgan sicrwydd o briodoldeb yn nhrefniadau Cartref Tan y Marian gan na ellir dibynnu ar y rheolaethau mewn lle, ond ni ddarganfuwyd colledion / twyll yn deillio o'r gwendidau rheolaeth. Mae'r Cartref wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:**

- Cynnal arolygon cyfnodol o'r Cynlluniau Gofal.
- Parhau i weithio tuag at sefydlu trefn ble mae gweithwyr gofal yn derbyn goruchwyliaeth ffurfiol o leiaf unwaith bob deufis ac arfarniadau staff bob deuddeg mis.
- Gwirio bod y cyfansymiau ar y cardiau gwyliau yn gywir wrth gymeradwyo gwyliau.
- Rheolwr a'r Clerc i ymholi'r Uned Gyllid er mwyn derbyn mynediad 'darllen yn unig' a hyfforddiant ar y cyfriflyfr er mwyn monitro taliadau a'u cyllideb yn rhagweithiol.
- Sicrhau fod archebion yn cael eu codi a'u hardystio yn y llyfr archeb cyn i'r

nwyddau neu'r gwasanaeth gael eu cyflenwi.

- Symud deunydd cemegol glanhau toiled i fan diogel.
- Cofnodi tymheredd yr ystafell feddyginiaeth yn ddyddiol.